

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет/інститут ____ Педагогічний _____

Кафедра _ соціальної педагогіки та соціальної роботи _

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Освітня програма _ Соціальна педагогіка _

Спеціальність _ Соціальна робота _

Галузь знань __ Соціальна робота __

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № __ від “_” ____ 2020 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Основи віктимології
Рівень вищої освіти	бакалавр
Викладач (-і)	Лемко Г.І.
Контактний телефон викладача	0982278480
E-mail викладача	halyna.lemko@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Лекції, практичні, самостійна робота
Обсяг дисципліни	180 годин
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	відповідно до графіку індивідуальних консультацій, що розміщений на інформаційному стенді кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
2. Анотація до курсу	
<p>Дисципліна «Основи віктимології» вивчається студентами спеціальності 231 «Соціальна робота. Соціальна педагогіка» на третьому курсі (VI – семестр). Опанування даного курсу дозволить ознайомитись студентам з основними теоретичними положеннями курсу, особливостями роботи з особами, які потерпіли від насильства, проінформує про вітчизняний та зарубіжний досвід подолання проблеми, надасть можливість аналізувати і впроваджувати профілактичну, реабілітаційну роботи та вироблення практичних умінь і навичок допомоги жертвам насильницьких дій.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Мета курсу полягає в ознайомленні студентів із особливостями явища насильства, можливостями й методами протидії йому; формуванні навичок проведення профілактичної роботи по запобіганню насильства, індивідуальної роботи з потерпілими, роботи з сім'ями потерпілих та роботи у громаді; оволодінні практичними навичками надання допомоги, реабілітації та реінтеграції потерпілих осіб.</p> <p>Завдання курсу:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ознайомити із поняттям віктимологія, насильство, підходами до визначення явища; – дати уявлення про види насильства; – ознайомити із загальними принципами практики соціальної роботи з особами, які постраждали від насильства; – розглянути вітчизняний та зарубіжний досвід роботи з особами, які потерпіли від насильства; – ознайомити з нормативно-правовою базою щодо соціальної роботи з потерпілими особами; – сформулювати навички проведення превентивної роботи, індивідуальної, групової та реабілітаційної роботи з особами, потерпілими від насильства, а також роботи з сім'ями постраждалих. <p>Після опанування курсу студенти повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – теоретичні підходи до розуміння проблеми віктимології, насильства; – нормативно-правові засади соціальної діяльності з особами, які потерпіли від насильства; – види насильства; – причини та наслідки насильства; – основи профілактичної роботи; – моделі та методи роботи з потерпілими від насильства. <p>Після опанування курсу студенти повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – виявляти потерпілих від насильства людьми осіб; – проводити первинне оцінювання потреб потерпілих; – здійснювати індивідуальне консультування потерпілих, групову роботу, роботу з сім'єю та роботу в громаді; – організовувати профілактичну роботу щодо попередження насильницьких дій; – розробляти та впроваджувати плани реабілітації потерпілих. 	
4. Компетентності	
<p>Здатність розв'язувати спеціалізовані завдання у галузі соціальної роботи, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.</p> <p>Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку,</p>	

верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
 Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
 Здатність приймати обґрунтовані рішення.
 Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
 Знання і розуміння сутності, значення і видів соціальної роботи та основних її напрямів (психологічного, соціально-педагогічного, юридичного, економічного, медичного).
 Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення.
 Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади.
 Здатність до виявлення, соціального інспектування і оцінки потреб вразливих категорій громадян у тому числі, які опинилися в складних життєвих обставинах.
 Здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення.
 Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей.
 Здатність взаємодіяти з клієнтами, представниками різних професійних груп та громад.
 Здатність оцінювати результати та якість професійної діяльності у сфері соціальної роботи.
 Здатність до сприяння підвищенню добробуту і соціального захисту осіб, здійснення соціальної допомоги та надання підтримки тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах.

5. Результати навчання

Програмні результати навчання :

Здатність демонструвати уміння оперувати різними методами і засобами дослідницької діяльності; володіти способами збору, систематизації та обробки інформації, інтерпретації отриманих результатів, вивчення та застосування педагогічної спадщини і досвіду роботи педагогів-новаторів, вміннями робити висновки.

Знання теоретико-методичних засад фахових дисциплін та основні вимоги до науково-методичного забезпечення освітнього процесу у ЗВО; організувати самостійну та науково-дослідницьку роботу при вивченні педагогічних дисциплін та фахових методик; знання сучасних освітніх технологій та інноваційних методик навчання, виховання та розвитку дитини молодшого шкільного віку.

Здатність впроваджувати інноваційні технології, передбачати їх ефективність та оцінювати результативність.

Здатність до організації діяльності, готовність до використання науково обґрунтованих педагогічних технологій, різних способів і засобів оцінки якості освіти; готовність до комплексного моделювання різноманітних форм проміжного та підсумкового контролю.

Здатність оцінювати фактори, які визначають стан і напрями розвитку системи освіти, обґрунтовувати моделі організації і управління в закладах освіти; здатність організувати освітній процес та здійснювати його моніторинг, оцінювати результативність.

Здатність демонструвати належний рівень професійної підготовки і загальної культури, а також гуманістичної спрямованості, особистісної відповідальності, здібності до співробітництва, творчого підходу до професійних справ.

Здатність володіти культурою мислення, у письмовій чи усній формі правильно оформити свої думки, налагоджувати міжособистісну взаємодію з різними суб'єктами педагогічного спілкування.

6. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	22
семінарські заняття / практичні / лабораторні	42
самостійна робота	116

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий

Шостий	Соціальна робота. Соціальна педагогіка	третій	Вибірковий		
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1. Соціально-педагогічна віктимологія	Лекція, семінарське заняття	2,3,5,6,7, 11,12,19	Опрацювання теоретичних питань; наукові повідомлення; виконання письмових практичних завдань студентами	Максимальна оцінка 5 балів	Впродовж семестру
Тема 2. Теоретико-методологічні засади сутності насильства	Лекція, семінарське заняття	3,6,13,19, 24,25	Опрацювання теоретичних питань; наукові повідомлення; виконання письмових практичних завдань студентами.	Максимальна оцінка 5 балів	Впродовж семестру
Тема 3. Сутність соціально-педагогічної роботи щодо фізичного насильства над дітьми в сім'ї	Лекція, семінарське заняття	3,5,6,7,8, 9,13,17	Опрацювання теоретичних питань; наукові повідомлення; виконання письмових практичних завдань студентами.	Максимальна оцінка 5 балів	Впродовж семестру
Тема 4. Фізичне насилля і його наслідки	Семінарське заняття	3,5,6,7,8, 9,13,17	Опрацювання теоретичних питань; наукові повідомлення; виконання письмових практичних завдань студентами.	Максимальна оцінка 5 балів	Впродовж семестру
Тема 5. Політичне насилля: теоретичний аспект	Лекція, семінарське заняття	3,5,6,7,8, 9,13,17	Опрацювання теоретичних питань; наукові повідомлення; виконання письмових	Максимальна оцінка 5 балів	Впродовж семестру

			практичних завдань студентами.		
Тема 6. Соціально-психологічні аспекти сексуального насильства над дітьми	Лекція, семінарське заняття	1,5,6,7,8,12, 16,23	Опрацювання теоретичних питань; наукові повідомлення; виконання письмових практичних завдань студентами.	Максимальна оцінка 5 балів	Впродовж семестру
Тема 7. Технології профілактики сексуального насильства	Семінарське заняття	1,5,6,7,8,12, 16,23	Опрацювання теоретичних питань; наукові повідомлення; виконання письмових практичних завдань студентами.	Максимальна оцінка 5 балів	Впродовж семестру
Тема 8. Психологічне насильство в сім'ї	Лекція, семінарське заняття	2.3,6,9, 11,13	Опрацювання теоретичних питань; наукові повідомлення; виконання письмових практичних завдань студентами.	Максимальна оцінка 5 балів	Впродовж семестру
Тема 9. Зміст соціально-педагогічної діяльності щодо психологічного насильства	Семінарське заняття	2.3,6,9, 11,13	Опрацювання теоретичних питань; наукові повідомлення; виконання письмових практичних завдань студентами.	Максимальна оцінка 5 балів	Впродовж семестру
Тема 10. Педагогічне насильство як артефакт педагогічного впливу	Лекція, семінарське заняття	2,3,6,9,11,13	Опрацювання теоретичних питань; наукові повідомлення; виконання письмових практичних	Максимальна оцінка 5 балів	Впродовж семестру

			завдань студентами.		
Тема 11. Мобінг і булінг	Лекція, семінарське заняття	2,3,4, 6,9,11,13	Опрацювання теоретичних питань; наукові повідомлення; виконання письмових практичних завдань студентами.	Максимальна оцінка 5 балів	Впродовж семестру
Тема 12. Домашнє насильство	Лекція, семінарське заняття	1,3,5,6,7,10,16	Опрацювання теоретичних питань; наукові повідомлення; виконання письмових практичних завдань студентами.	Максимальна оцінка 5 балів	Впродовж семестру
Тема 13. Віктимологічна профілактика як особливий вид соціальної профілактики	Лекція, семінарське заняття	6,8,9,16,17,21,22	Опрацювання теоретичних питань; наукові повідомлення; виконання письмових практичних завдань студентами.	Максимальна оцінка 5 балів	Впродовж семестру
Тема 14. Заходи щодо запобігання насильству та формування ненасильницьких моделей поведінки серед дітей та молоді	Лекція, семінарське заняття	6,8,9,16,17,21,22	Опрацювання теоретичних питань; наукові повідомлення; виконання письмових практичних завдань студентами.	Максимальна оцінка 5 балів	Впродовж семестру
Тема 15. Соціально-психологічні аспекти суїцидальної поведінки	Семінарське заняття	2,10,11,13,15, 18,24,25	Опрацювання теоретичних питань; наукові повідомлення; виконання	Максимальна оцінка 5 балів	Впродовж семестру

			письмових практичних завдань студентами.		
Тема 16. Практичні аспекти соціально-педагогічної профілактики насильства	Семінарське заняття	6,8,9,16,17,21,22	Опрацювання теоретичних питань; наукові повідомлення; виконання письмових практичних завдань студентами.	Максимальна оцінка 5 балів	Впродовж семестру
Тема 17. Комунікативні стратегії щодо профілактики насилля	Семінарське заняття	6,8,9,16,17,21,22	Опрацювання теоретичних питань; наукові повідомлення; виконання письмових практичних завдань студентами.	Максимальна оцінка 5 балів	Впродовж семестру
Тема 18. Інформаційно-просвітницька робота з протидії насилля	Семінарське заняття	6,8,9,16,17,21,22	Опрацювання теоретичних питань; наукові повідомлення; виконання письмових практичних завдань студентами.	Максимальна оцінка 5 балів	Впродовж семестру
Тема 19. Індивідуальні методи роботи з потерпілими від насильства людьми та членами їхніх сімей	Семінарське заняття	6,8,9,16,17,21,22	Опрацювання теоретичних питань; наукові повідомлення; виконання письмових практичних завдань студентами.	Максимальна оцінка 5 балів	Впродовж семестру
Тема 20. Групові методи роботи в інформаційно-просвітницьких кампаніях з протидії	Семінарське заняття	6,8,9,16,17,21,22	Опрацювання теоретичних питань; наукові повідомлення; виконання письмових	Максимальна оцінка 5 балів	Впродовж семестру

насилства			практичних завдань студентами.			
Тема 21. Методи роботи масовою аудиторією протидії насилства	3 3	Семінарське заняття	6,8,9,16,17,21,22	Опрацювання теоретичних питань; наукові повідомлення; виконання письмових практичних завдань студентами.	Максимальна оцінка 5 балів	Впродовж семестру

7. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Вид контролю – іспит. Максимальна оцінка – 100 балів, з них – 50 балів за написання письмового екзамену та 50 балів – за практичні заняття (25 балів за поточне оцінювання, 20 балів – за контрольну роботу та 5 балів – самостійну роботу.
Вимоги до письмової роботи	Концептуально конкретне й емпірично верифіковане висвітлення питань і завдань
Семінарські заняття	Максимальна оцінка - 50 балів
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання 50 % завдань

8. Політика курсу

Неприпустимі плагіат та списування.

Лекційні заняття не відпрацьовуються, але знання лекційного матеріалу обов'язкове.

Пропуски практичних занять відпрацьовуються наступним чином: опрацювання теми, а також виконання письмових завдань з теми.

Якщо студент пропустив (не відпрацював) більше 50% занять, він повинен скласти тести (на платформі дистанційного навчання) і тільки тоді буде допущений до складання іспиту.

Обов'язковим є написання контрольної роботи та виконання самостійної роботи.

9. Рекомендована література

1. Васьківська С. Допомога жертвам сексуального насилства . *Психолог*. 2006. № 10. С. 23-25.
2. Волянчук Н. Віктимність як предмет психологічного аналізу / Н. Ю. Волянчук, Г. В. Ложкін, В. В. Папуша // *Вісник післядипломної освіти*. 2009. Вип. 11(2). С. 62-70. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpo_2009_11%282%29_10
3. Гончарова Т. В. Насилство дітей у сім'ї : умови, причини й фактори виникнення / Т. Гончарова // *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. № 4. 2010. С. 47-53.
4. Губко А.А. Шкільний булінг як соціально-психологічний феномен / А.Губко // *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер. : Психологічні науки*. 2013. Вип. 114. С. 46-50. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuPH_2013_114_12
5. Заключні зауваження та рекомендації комітету ООН з прав дитини: версія, адаптована для дітей та підлітків / Укл. Т.Алексеєнко, К.Шендеровський, О.Москаленко, 2011 р.[електр. видання]. Режим доступу: osvita-mk.org.ua/.../1329439784_CRC_Child_Friendly_Ada
6. Закон України «Про попередження насилства в сім'ї» від 15.11.2001 р. № 2789-III. Режим доступу : <http://www.childfund.org.ua/irc/law/view/361/5>.
7. Здравомыслова О. Насилие в семье и кризис традиционной концепции воспитания // *Социальная педагогика: Деловой журнал для социальных работников и педагогов*. 2005. № 1. С. 123-127.
8. Зиновьева Н.О., Михайлова Н.Ф. Психология и психотерапия насилия. Ребенок в кризисной ситуации. СПб.: Речь, 2005. 248 с.
9. Защита детей от жестового обращения / под ред. Е. Волковой. С. Пб. : Питер, 2007. 256 с.

10. Катування та жорстоке поводження з дітьми в Україні. / За заг. ред. Захарова Є. Ю. Харків: Права людини, 2013. 244 с.
11. Левицька Т. Дослідження віктимної поведінки / Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України Серія: педагогічні та психологічні науки. № 1 (66). 2013. С.478-484.
12. Левицька Т. Роль сім'ї у віктимізації дітей як психолого-педагогічна проблема / Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». №2(8). 2013. С.124-127.
13. Лютак О. Насильство як соціально-психологічний феномен . Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. Вип.19. Ч.1. С. 18- 185.
14. Олифіренко Ю.І. Сутнісні характеристики явища соціального сирітства в Україні // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. № 1 (72). 2014. С.305 – 313.
15. Організація соціально-педагогічної підтримки школярів групи ризику : метод. посіб. / [Алексєенко Т. Ф., Жданович Ю. М., Куниця Т. Ю., Малиношевський Р. В., Сергєєва Н.В.] / за заг. ред. Т. Ф. Алексєенко. К. : ТОВ "Задруга", 2017. 168 с.
16. Сексуальне насильство над дітьми : причини, наслідки, профілактика : інформ.-метод. посібник / за заг. ред. Цюман Т. П. К. : ФОП Пономаренко Я.М., 2011. 76 с.
17. Соціальна і корекційна робота з особами, які вчинили насильство в сім'ї. Навч.-метод. посібник. (в двох томах) Том 1. / За загальною редакцією Бандурки О.М., Левченко К.Б., Трубавіної І.М. К.: Україна, 2011. 171 с.
18. Соціально-педагогічна та психологічна робота з дітьми у конфліктний та постконфліктний період : метод. рек. / Н.П. Бочкор, Є.В. Дубровська, О.В.Залеська та ін. Київ: МЖПЦ «Ла Страда-Україна», 2014. 84 с.
19. Теорія і практика віктимології (матеріали Всеукраїнської конференції для студентів, аспірантів, ад'юнктів, здобувачів, присвяченої 50-річчю з дня заснування кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права, м. Харків, 12 листопада 2015 р.) / за ред. А. П. Гетьмана, Б. М. Головкина. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2015. 266 с.
20. Федоришин Г.М. Екопсихологія інформаційного середовища та патогенні комунікативні технології // «Медіатравма в умовах інформаційної війни: психологічний та педагогічний аспекти» [Електр. ресур] / Матеріали I Всеукраїнської наукової конференції (м. Київ, 20–21 червня 2017 р.) // mediaosvita.org.ua. 2017 Режим доступу: <http://mediaosvita.org.ua>
21. Федоришин Г.М. Модель первинної профілактики жорстокого ставлення до дітей у сім'ї / Г.Федоришин // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. Івано-Франківськ : Видавництво ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2014. Вип.19. Ч.1. С.194-205..
22. Федоришин Г. М. Профілактика насильства в сім'ї та в освітньому середовищі: навчально-методичний посібник / Г. М. Федоришин, О. З., Лютак. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013. 254 с.
23. Федоришин Г.М. Сексуальне насильство над дітьми у сім'ї як соціальна і психологічна проблема / Г.Федоришин // Науковий журнал «Молодий вчений». Херсон: «Видавничий дім «Гельветика»», 2017. - № 8 (48) серпень. Ч.2. С.186-191.
24. Шевченко Л. Особливості віктимності неповнолітніх // Форум права . 2014. № 4. С. 353-358
Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FR_index.htm_2014_4_63.pdf
25. Шевченко Л. Психологічні характеристики віктимної поведінки / Вісник Кримінологічної асоціації України. 2013. № 5 . С.181-185.

Викладач _Лемко Г.І._